

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Сівової Тетяни Юріївни

на тему

«Науково-технічне співробітництво України з ЄС в умовах глобалізації»

на здобуття ступеня доктор філософії в

галузі знань «Міжнародні відносини»

за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертації. Актуальність роботи обумовлена тим що Вступ світового господарства у глобальну фазу динамізував традиційні форми міжнародних економічних відносин і прискорив розвиток нових форм міжнародного співробітництва, зокрема науково-технічного, що зумовлено радикальними технологічними зрушеннями за умов становлення економіки знань та інтернаціоналізації науки. Системний вплив глобалізаційних процесів на всі сфери світового господарства надає науково-технологічному розвитку пріоритетного значення у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності країн і формуванні інформаційного суспільства. Це обумовлює необхідність розвитку концепцій міжнародного науково-технічного співробітництва. Україна має всі складові для залучення науково-технічного потенціалу до міжнародних науково-технічних зв'язків.

Сучасне міжнародне науково-технічне співробітництво – це новий загальноцивілізаційний рівень партнерства, яке охоплює спільне генерування, обмін та використання нових знань і технологій (у різному вигляді). Високі темпи науково-технічного прогресу (НТП) у другій половині ХХ століття призвели до того, що для світової торгівлі стало характерним залучення науково-технічних досягнень у свій товарообіг, що спричинило активізацію обміну технологіями.

Для досягнення поставленої в роботі мети автором визначено ряд науково-практичних завдань, які передбачали систематизацію науково-методичних підходів дослідження науково-технічного співробітництва України з країнами ЄС, дослідження інституційно-правових засад науково-технічного співробітництва, аналіз методичних підходів до оцінювання результативності науково-технічного співробітництва, обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку науково-технічного співробітництва.

В основу дослідження міжнародного науково-технічного співробітництва покладено праці відомих закордонних та вітчизняних вчених у сфері міжнародних економічних відносин, серед яких такі як: Ф. Агійон, М. Кіттінг, М. Кондратьєв, А. Лінк, С. Галландера, Л. Антонюк, В. Геєць, В. Гальчинський, Л. Гальперіна, В. Дергачова, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, Є. Панченко, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Румянцев, В. Савчук, В. Сіденко, С. Соколонко, А. Філіпенко, В. Чужиков, А. Чухно та ін. Дослідження глобалізації описують у своїх працях О. Білорус, О. Мозговий, В. Лукашевич, О. Плотніков, Ю. Козак, Т. Левіт, С. Шмуклер, Дж. Стігліц, Д. Долар, А. Краай, У.Т. Андерсон, К. Аннан, Дж. Норберк та інші.

Зважаючи на наукову та практичну значимість внеску цих вчених і дослідників, необхідно відзначити існування об'єктивної необхідності вдосконалення теоретико-методологічних аспектів міжнародного науково-технічного співробітництва в умовах постійних змін і глобалізаційних процесів. Підвищення рівня співпраці України з країнами ЄС у сфері науки та техніки, оцінювання ефективності науково-технічного співробітництва між країнами, визначення пріоритетних напрямів розвитку у сфері науки і техніки – саме не вирішення цих питань зумовили вибір теми, мети, завдання, об'єкта та предмета дисертаційного дослідження.

Новизна дослідження та отриманих результатів. На захист автором вноситься шість позицій наукової новизни, що в цілому відображає та теоретично обґрунтовує пропозиції щодо поглиблення та системного удосконалення теоретико-методичних, наукових та прикладних положень з розвитку науково-технічного співробітництва України з ЄС в умовах глобалізації. Серед отриманих наукових результатів, спрямованих на удосконалення та подальший розвиток попередніх наукових досягнень, доцільно виділити такі:

удосконалено:

- сформульовано перспективний напрям управління інноваційними процесами в рамках науково-технічного співробітництва України з ЄС через систематизацію теоретико-методичних засад диференціації державної інноваційної політики країн-партнерів, що враховує особливості інноваційного розвитку регіонів, інноваційних програм у пріоритетних сферах господарювання, що сприятиме формуванню сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності науково-технічних продуктів;
- концептуальний підхід до формування перспективних напрямів розвитку науково-технічного міждержавного співробітництва через розробку комплексу можливих сценаріїв інтенсивної, рівномірної та екстенсивної поведінки, що на відміну від існуючих дасть можливість забезпечити індивідуальність при розробці механізмів управління партнерськими співвідношеннями країн в науковій сфері через гнучкість та максимальну адаптивність до умов функціонування;
- методика оцінювання ефективності потенціалу науково-технічного співробітництва між країнами через виділення базових та наукоємних критеріїв динамічної стійкості та потенційного масштабування процесів поширення науково-технічних продуктів, що на відміну від існуючих базується на врахуванні ступеню сприйняття інновацій;
- систему принципів формування механізму управління інноваціями через визначення пріоритетності інституційних інструментів у процесі науково-технічного співробітництва України з країнами ЄС, що на відміну від існуючої надає можливість узгодження диференційованості інноваційних систем окремих країн;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат через авторське визначення категорії «глобалізація», при формулюванні якої на відміну від існуючих зроблено певні акценти на інтенсифікацію всесвітніх зав'язків та взаємозалежності економічних систем через економіко-технологічну конвергенцію, що дозволяє забезпечити

підвищення ефективності функціонування кожного з учасників зокрема та їх об'єднань взагалі шляхом використання інформаційних, біо- і нанотехнологій; поняття «міжнародне науково-технічне співробітництво», у якому на відміну від наявних, використано комплексний підхід до імплементації його функціональних, цільових, інституційних та історично-еволюційних характеристик в підвищення динамічності процесів конвергенції міжнаціональних інноваційних систем;

– науково-методичний підхід до оцінювання ефективності науково-технічного співробітництва на рівні країн через формування системи комбінованих індикаторів визначення ступеню та характеру впливу внутрішнього та зовнішнього оточення певних інноваційних підсистем на прибутковість та конкурентоспроможність міждержавних науково-технічних партнерських зв'язків.

Дисертація Сірової Тетяни Юріївни характеризується кваліфікованим, послідовним і системним викладом матеріалу на основі повного наукового обґрунтування. Чітко прослідковується авторська позиція та логічна завершеність роботи. Одержані у процесі наукового дослідження результати є достовірними.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні матеріали та теоретичні положення роботи набули практичного застосування в діяльності Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати» (ІСС) при обґрунтуванні заходів, що спрямовані на підвищення результативності міжнародного співробітництва членів Палати, а саме було запропоновано підхід до оцінки ефективності діяльності потенціалу міжнародного співробітництва, що дозволило сформулювати низку управлінських рішень щодо налагодження підтримки комунікації з міжнародними партнерами, щодо ведення бізнесу, використано авторські пропозиції щодо удосконалення організаційної форми взаємодії з країнами ЄС, які обґрунтовані результатами аналізу міжнародного науково-технічного співробітництва України (довідка № 0726 від 24.11.2023 р.).

Основні положення і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є складовими науково-дослідної роботи Державного торговельно-економічного університету у рамках теми «Геопросторова диверсифікація зовнішньої торгівлі України», номер державної реєстрації 0120U104719, (довідка № 2199/24 від 06.12.2023 р.); «Торговельно-економічні війни: національний та міжнародний вимір» (номер державної реєстрації НДР 0118U000130) (довідка № 2201/20 від 06.12.2023 р.).

Основні положення, викладені у дисертаційній роботі є складовими науково-дослідної роботи ВД «Академперіодика» НАН України: «Видавнича діяльність НАН України за умов змін у міжнародному виданні наукової літератури» (номер державної реєстрації РК 0122U000065) (довідка № 166/1 від 03.10.2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження. Результати досліджень з теми дисертаційної роботи представлені у вигляді наукових положень, висновків і рекомендацій. Теоретична і практична частини дисертаційної роботи логічно взаємопов'язані

та розкривають засади та пріоритети розвитку науково-технічного співробітництва України з ЄС в умовах глобалізації. Наведені в дисертації Сірової Тетяни Юріївни положення і висновки є обґрунтованими. Достовірність результатів роботи підтверджено використанням взаємодоповнюючих методів наукового дослідження економічних процесів та явищ: історико-логічний метод (для визначення понять «міжнародне науково-технічне співробітництво», «глобалізація»); системно-структурний аналіз (для систематизації аналізованих показників науково-технічного стану України); статистичний і графічний методи (під час обробки і узагальнення статистичних даних); аналіз і синтез (під час оцінювання міжнародного науково-технічного співробітництва України з країнами ЄС в умовах глобалізації); експертних оцінок і прогнозів (у процесі визначення індексу інвестиційного розвитку).

В роботі кваліфіковано використано статистичні й аналітичні матеріали, монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених – економістів; закони та нормативно-правові акти і офіційні матеріали Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; статистичні дані Державної служби статистики України; дані та матеріали Міністерства освіти і науки України; публікації з наукових видань; аналітичні звіти; офіційні матеріали міжнародних організацій наукових конференцій, симпозіумів тощо; інтернет-ресурси; результати власних наукових досліджень, аналітичні та інформаційні матеріали з відкритих джерел.

Наукові положення, результати, висновки дисертаційного дослідження підтверджуються публікаціями у наукових виданнях та їх оприлюдненням на наукових конференціях. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 10 наукових праць, з них: 3 статті – у наукових фахових виданнях (1 – з яких у журналі, що індексується у Web of Science, Scopus), 1 – у щомісячному загальнонауковому журналі (у співавторстві) та 6 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій, з них 1 у співавторстві.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених в ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній рівень обґрунтованості згідно встановлених вимог та відповідності дисертації Сірової Тетяни Юріївни освітньої-науковій програмі спеціальності 292 – Міжнародні економічні відносини.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення, теоретичні та практичні висновки, а також загальні результати дослідження обговорено, схвалено та оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Науково-практична INTERNET-конференція студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Механізми та стратегії розвитку господарюючих суб'єктів в умовах інтеграційних процесів» (м. Харків – Пшеворськ, 19 лютого 2019 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» (м. Полтава, 26 січня 2019 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика» (м. Полтава, 23 серпня 2019 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Діджиталізація сучасної системи міжнародних економічних відносин» (м. Київ, 21 листопада 2019 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах» (23 березня 2020 р.), II Міжнародна науково-практична конференція

«Глобалізаційні виклики розвитку національних економік» (Київ, 19 жовтня 2021 р.).

Особистий внесок здобувача полягає у виборі теми дисертації, обґрунтуванні та формулюванні мети, об'єкту, методів досліджень, визначенні завдань наукового дослідження, проведенні теоретико-практичного аналізу, обробці одержаних даних, апробації результатів досліджень, формулюванні висновків. У наукових роботах, опублікованих у співавторстві здобувачу належать формулювання основних ідей, організація та проведення досліджень, аналіз отриманих даних, формулювання висновків.

Порівняльна характеристика предмета дисертаційної роботи з аналогічними роботами.

Попередньо захищені дисертації за спорідненою тематикою:

1. Ашон Т.П. Інноваційна діяльність України в контексті міжнародного науково-технічного співробітництва: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Т.П. Ашон ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2006. – 20 с. – укр.

2. Корольова Т.С. Ефективність наукових досліджень і використання інноваційного потенціалу вищого навчального закладу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Т.С. Корольова ; Одес. держ. екон. ун-т. – О., 2008. – 20 с. – укр.

3. Черницька Т.В. Міжнародне науково-технічне співробітництво в умовах глобалізації: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 / Т.В. Черницька ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". – К., 2009. – 20 с. – укр.

4. Вовчок С.В. Теоретико-методичні основи формування та оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / С.В. Вовчок ; Київ. нац. ун-т технології та дизайну. – К., 2009. – 20 с. – укр.

5. Ставицька А.В. Розвиток світового ринку інформаційних технологій в умовах глобалізації / А. В. Ставицька. – Б.м., 2019 – укр.

6. Фоміна Є.В. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку / Є. В. Фоміна. – Б.м., 2019 – укр.

7. Морозова С.А. Детермінанти інноваційного розвитку економічних систем країн ЄС / С. А. Морозова. – Б.м., 2020 – укр.,

8. Нямецук Г. В. Інституційно-регуляторна система інтелектуалізації глобальної економіки / Г. В. Нямецук. – Б.м., 2021 – укр.

Відмінність наукових положень дисертаційної роботи від попередньо захищених дисертацій полягає в тому, що напрями та завдання дисертаційного дослідження Сірової Тетяни Юріївни не співпадають із вищезазначеними дисертаційними роботами, різним є предмет та об'єкт дослідження, а особистий внесок визначено у науковій новизні одержаних результатів. Дисертаційна робота Сірової Тетяни Юріївни враховує актуальні тенденції розвитку науково-технічного співробітництва України з ЄС в мовах глобалізації.

Відповідність дисертації вимогам, що представляються до дисертацій на здобуття ступеня доктор філософії. Дисертаційна Сірової Тетяни Юріївни на тему «Науково-технічне співробітництво України з ЄС в умовах глобалізації» (науковий керівник: д-р екон. наук, проф. Мазаракі А.А.) є завершеною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати. Дисертаційну

роботу виконано на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичну значимість. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в наукових фахових виданнях, оприлюднювались на науково-практичних конференціях. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, розкриває її суть та підтверджує, що автором повністю вирішено поставлені у роботі завдання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ **Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати** **дисертації:**

1. Сівова Т.Ю. Міжнародне наукове співробітництво України: періодичні видання НАН України в світових наукометричних базах. *Nauka innov.* 2020, 16(3): 15–26. <https://doi.org/10.15407/scin16.03.015> (*Sivova, T.Yu. International Scientific Cooperation of Ukraine: Periodical Publications of the National Academy of Sciences of Ukraine in Scientific Bases. Nauka innov.* 2020, 16(3): 15-26 <https://doi.org/10.15407/scin16.03.015>) (*Web of Science, Scopus*)
2. Сівова Т.Ю. Інноваційна діяльність України за міжнародними рейтингами. *Економічний простір: зб. наук. праць.* 2019. № 149. С. 97–106. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/149-8> (*Index Copernicus*)
3. Сівова Т.Ю. Захист інтелектуальної власності в Україні та ЄС. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка.* 2021. Т. 26, Вип. 5 (90). С. 19–22. <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-90-2> (*Index Copernicus*)
4. Радченко А.І., Сівова Т.Ю. Видавничі проєкти НАН України: гендерний аспект авторства. *Вісник НАН України.* 2020. № 2. С. 76–88 <https://doi.org/10.15407/visn2020.02.076>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Мазаракі А.А., Сівова Т.Ю. Міжнародні економічні відносини в умовах глобалізації. Науково-практична INTERNET-конференція студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Механізми та стратегії розвитку господарюючих суб'єктів в умовах інтеграційних процесів» (м. Харків – Пшеворськ, 19 лютого 2019 р.);
6. Сівова Т.Ю. Сутність та форми міжнародного науково-технічного співробітництва. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» (м. Полтава, 26 січня 2019 року).
7. Сівова Т.Ю. Участь України у міжнародних організаціях. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика: матеріали Міжн. наук.-практ. конф.* (м. Полтава, 23 серпня 2019 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С. 59.
Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1N2YWdir4Y4oHn-Z8etnSBAabiEtj_JNJ/view
8. Сівова Т.Ю. Поняття та системи електронної торгівлі. *Діджиталізація сучасної системи міжнародних економічних відносин: матеріали Міжн. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 21 листопада 2019 р.). Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Центр

досконалості Жана Моне, 2019. № 20. Т. 1. С. 111–112. Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3783/3448

9. Сівова Т.Ю. Порівняльна характеристика інноваційного ринку України та Швейцарії. *Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (23 березня 2020 р.). Житомир: ДжіВіЕс, 2020. С. 90–91.

10. Сівова Т.Ю. Науково-технічне співробітництво між Україною та Польщею. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2021 р.)* / відп. ред. А.А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 584 с. Укр. та англ. мовами. С. 78–80.

ВИСНОВОК: Розглянувши дисертацію Сівової Тетяни Юріївни на тему «Науково-технічне співробітництво України з ЄС в умовах глобалізації» та наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях із співавторами, а також за результатами публічної презентації результатів наукових досліджень на кафедрі світової економіки, вважаємо, що робота актуальна, являє собою самостійно виконану наукову працю, має наукову новизну та практичну цінність.

Всі ідеї, наукові концепції та матеріали наукових досліджень розроблені та виконані здобувачем особисто, не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на джерело. Всі публікації та дисертаційна робота виконані Сівової Тетяни Юріївни із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота на здобуття ступеня доктор філософії відповідає наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року та вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

**Головуюча на засіданні кафедри
світової економіки ДТЕУ,
доктор економічних наук,
професорка**

Наталія КАЛЮЖНА